Suomen Sadankomitea
Rauhanasema, Veturitori 3
00520 Helsinki

Lausunto

11.12.2018

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta (HE 179/2018 vp)

1. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö

Voimassa olevassa laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) koulutus jaetaan sotilaalliseen koulutukseen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen. Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan Puolustusvoimien tilaamaa koulutusta, mutta sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö on määritelty laveasti. Lain 2 §:n toisen momentin mukaan:

> "Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa muuta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta".

Sotilaallisen koulutuksen sisällöksi 2 §:n ensimmäinen momentti määrittelee puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvan koulutuksen sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämiseksi sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sisältöä ei myöskään tarkenneta lain esitöissä, vaan ainoa täsmennys löytyy eduskunnan puolustusvaliokunnan mietinnöstä (3/2006 vp). Siinä sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella on tarkoitettu esimerkiksi suunnistus- ja karttaharjoituksia.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 254/2018 vp) mukaan sotilaallisen koulutuksen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määrittelyä on täsmennetty lausuntokierroksella esitetyn kritiikin perusteella. Tarkennusta on toki tapahtunut, mutta vain näennäisesti, ja tässäkin muodossa vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa voidaan antaa sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen nimellä lähes mitä tahansa koulutusta. Oikeastaan ainoa kielletty asia on, ettei koulutusta saa antaa Puolustusvoimien joukoille.

Esimerkiksi HE:n sivuilla 12-13 todetaan ensiksi, että "Sotilaallisella koulutuksella tarkoitettaisiin koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille ja Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla ja räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä." Sen jälkeen todetaan, että sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitettaisiin "muuta kuin edellä mainittua sotilaallista koulutusta, jossa koulutetaan Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten". Tällainen negaation kautta määrittely ei millään tavalla selkiytä sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmää ja jättää täysin avoimeksi

sen sisällön.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa voitaisiin esimerkiksi antaa perusampumataidon, suunnistuksen, kaikille joukoille yhteisten välineiden, taistelukoulutuksen perusteiden, voimankäyttövälineiden, tarkka-ammunnan, mittausvälineiden tai tulenjohdon koulutusta.

Kaikkea edellä olevaa koulutusta annetaan Puolustusvoimissa asevelvollisille, joten on kyseenalaista, millä tavoin edellä olevat esimerkit eroavat sotilaallisesta koulutuksesta. Riittääkö eroksi todellakin vain se, ettei koulutusta anneta Puolustusvoimien joukoille? Käytännössä olisi myös täysin mahdotonta valvoa sitä, että sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus olisi "yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävää koulutusta, jossa ei olisi kyse sotilaallisesta koulutuksesta", kuten HE:ssä sivulla 22 todetaan.

Mikäli lain tasolla ei eroa sotilaallisen koulutuksen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen välillä kyetä kunnolla määrittelemään, ei sitä myöskään kyetä tekemään asetuksilla eikä ohjeilla, sillä niiden on perustuttava lakiin. Epämääräisyys vaikeuttaa myös vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen valvontaa, samoin se vaikuttaa hallituksen esitykseen ampuma-aselain muuttamiseksi.

2. Ampuma-aselain keskeiset ongelmat

Hallituksen esitykseen sisältyy useita kannatettavia seikkoja, mutta valitettavasti myös suuria ongelmia. Merkittävin ongelma on se, ettei lakiesitys toteuta EU:n ampuma-asedirektiivin kansallista toimeenpanoa siten kuin direktiivi edellyttää. Sen sijaan hallituksen esitys laajentaa merkittävästi mahdollisuuksia hakea lupaa direktiivissä kiellettyjen erityisen vaarallisten aseiden (A-luokan aseet) hallussapitoon ja käyttöön. Tällainen menettely ei ole sopusoinnussa sen kanssa, mitä direktiivien kansallisesta toimeenpanosta on säädetty.

Euroopan unionin ampuma-asedirektiivin tavoitteena on:

- tiukentaa merkittävästi sääntöjä vaarallisimpien ampuma-aseiden hankintaan ja hallussapitoon;
- kieltää kaikkein vaarallisimpien itselataavien aseiden siviilikäyttö;
- tehostaa unionimaiden välistä tiedonvaihtoa;
- tarkentaa ampuma-aseiden merkintöjä ja sitä kautta parantaa aseiden jäljitettävyyttä sekä
- tiukentaa aseiden deaktivointia koskevia säädöksiä.

Kaikkien Euroopan unionin jäsenvaltioiden kannalta on oleellista, että asedirektiivi toimeenpano jäsenmaissa toteutetaan mahdollisimman yhtenäisesti ja nopeasti. EU:n perustamissopimusten mukaan jäsenvaltioiden on toimeenpantava direktiivit siten, että kansallinen lainsäädäntö toteuttaa direktiivin tavoitteet ja vaatimukset. Lisäksi kansallisten toimenpiteiden on oltava täsmällisiä, selviä, oikeudellisesti sitovia ja läpinäkyviä.

Suomessa on asukaslukuun nähden runsaasti aseita, valtaosin metsästysaseita, joita valtaenemmistö metsästäjistä käyttää vastuullisesti. Suomessa on kuitenkin noin 8 000 aseluvan haltijalla noin 10 000 erityisen vaarallista asetta. Näiden aseiden luvat jäävät voimaan lakimuutoksen jälkeenkin, mikä mahdollistaa luvan haltijoille myös

uusien A-luokan aseiden hankinnan. Mitä enemmän erityisen vaarallisia aseita on, sitä suuremmaksi kasvaa riski niiden väärinkäytöstä tai niiden päätymisestä laittomille asemarkkinoille.

2.1. Kansallisen puolustuksen tarve määritelty epäselvästi

Kun EU:n ampuma-asedirektiiviä valmisteltiin, Suomi lobbasi aktiivisesti ja menestyksellisesti direktiiviin kansalliseen puolustukseen liittyvän poikkeuksen. Ampuma-asedirektiivin 6. artiklan 2. kohdassa edellytetään, että A-luokan aseisiin voitaisiin antaa vain kansallisen puolustuksen tarpeesta aiheutuen, poikkeuksellisesti, perustellusti ja yksittäistapauksessa siten, ettei yleinen järjestys ja turvallisuus vaarannu. Lisäksi direktiivin johdantokappaleessa 16 edellytetään, että kansallisen puolustuksen tarkoituksessa annettavia aselupia tulee antaa kansallisen lainsäädännön mukaisen vapaaehtoisen sotilaskoulutuksen yhteydessä.

Hallituksen esityksessä direktiivin poikkeusta kuitenkin laajennetaan huomattavasti yli sen, mitä edellä mainitussa 6. artiklan 2. kohdassa tai johdantokappaleessa 16 säädetään. Hallituksen esityksessä reserviläispoikkeusta on myös laajennettu verrattuna lausuntokierroksella olleeseen luonnokseen, josta Suomen Sadankomitea, Suomen Rauhanliitto ja Poliisihallitus katsoivat, että esitetty reserviläispoikkeus on liian laaja. Poliisihallituksen mukaan 900 000 reserviläisen mahdollisuus hankkia A-luokan ampuma-aseita ei täytä direktiivin asettamia vaatimuksia, minkä lisäksi se aiheuttaisi huomattavia käytännön ongelmia, kuten liitteenä olevasta Poliisihallituksen lausunnon otteesta ilmenee.

Erikoista on se, että hallituksen esityksen lausuntoyhteenvedossa (s. 22) todetaan näin:

> "Esityksen jatkovalmistelussa on katsottu, että säädös, jossa reserviläispoikkeus koskisi koko reserviä, ei täyttäisi asedirektiivin poikkeusluvan myöntämiselle asettamia vaatimuksia ja voisi johtaa mahdolliseen sanktiomenettelyyn direktiivin täytäntöönpanon rikkomisesta komission taholta."

Lainattu hallituksen esityksen kohta on erikoinen siksi, että lausuntokierroksen jälkeen reserviläispoikkeusta on laajennettu, ei rajattu, siten, että lupaa A-luokan aseeseen voivat hakea myös sekä 18-20-vuotiaat että yli 60-vuotiaat reserviläiset. Näin ollen reserviläispoikkeus käytännössä kohdistuu koko reserviin, mikä hallituksen esityksen mukaan "voisi johtaa mahdolliseen sanktiomenettelyyn direktiivin täytäntöönpanon rikkomisesta komission taholta".

Hallituksen esityksessä aseluvan myöntämistä yksityishenkilölle käsitellään esityksen 45 §:ssä. Pykälän perusteluissa todetaan, että:

> "Direktiivin poikkeuslupien vaatimuksien tulee olla **tarkkarajaisesti laissa säädetty** (lihavointi lausunnonantajan). Luvanhakija ei voisi itse määritellä sitä, onko hänellä tarvetta erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen tai aseen osaan kansallisen puolustuksen tarkoituksessa. Täten Puolustusvoimien tehtävänä olisi arvioida sitä, milloin henkilöllä olisi kansallisen puolustuksen tarkoituksessa tarve erityisen vaarallisen ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon. Puolustusvoimat lausunnollaan rajaisi 900 000 reserviläisen joukosta ne henkilöt, joiden ampumataidon ylläpitäminen nimenomaan kielletyiksi luokitelluilla erityisen vaarallisilla henkilökohtaisessa omistuksessa olevilla ampuma-aseilla olisi tarpeellista kansallisen puolustuksen tarkoituksessa."

Poikkeuslupien vaatimukset pitää siis säätää tarkkarajaisesti laissa. Tätä vaatimusta hallituksen lakiesitys ei kuitenkaan täytä. Lakiesityksen 45 §:ssä erityisen vaarallisten aseiden luvan hakemisesta todetaan näin:

> "Aselupa 43 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettua käyttötarkoitusta varten 9 §:n 5 b kohdassa tarkoitettuun ampuma-aseeseen ja sen osaan voidaan antaa luonnolliselle henkilölle vain, jos tämä esittää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antaman todistuksen osallistumisesta vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuun sotilaallisia valmiuksia palvelevaan ampumakoulutukseen ampuma-asetyypillä, johon aselupaa haetaan, aktiivisesti vähintään aselupahakemusta edeltävän 12 kuukauden aikana sekä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitetun todistuksen hyväksytysti suoritetusta ampumakokeesta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama todistus voidaan osittain korvata muulla luotettavalla selvityksellä aktiivisesta reserviläisen ampumaharjoittelusta. Aktiivista harjoittelua koskevaan vuoden ajanjaksoon lasketaan puolet aseellisessa palvelussa asevelvollisena suoritetusta palvelusta tai puolet naisten vapaaehtoisessa asepalvelussa suoritetusta palvelusta."

Luvanhakijan tulisi siis esittää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama todistus osallistumisesta ampumakoulutukseen vähintään vuoden ajalta tai muu luotettava selvitys osallistumisesta reserviläistoimintaan sekä todistus hyväksytystä ampumakokeesta.

Näin ollen laissa ei lainkaan määriteltäisi, mikä on se **maanpuolustusperuste**, jonka perusteella lupa vain **kansallisen puolustuksen tarpeesta aiheutuen, poikkeuksellisesti, perustellusti ja yksittäistapauksessa** voitaisiin myöntää A-luokan aseluvan hakemiseen siten, **ettei yleinen järjestys ja turvallisuus vaarannu** (lihavoinnit lausunnonantajan).

Hallituksen esityksen perustelut eivät myöskään tuo tarkennusta edellä olevaan määrittelyongelmaan. 45 §:n perusteluissa luvan saantiedellytyksiä täsmennetään.

> "Kansallisen puolustuksen käyttäminen ampuma-aseen hallussapitoluvan myöntämisen perusteena perustuisi aidosti maanpuolustukselliseen tarpeeseen, josta Puolustusvoimat antaisi puoltavan lausunnon."

Tämä määritelmä jättää kuitenkin avoimeksi sen, mikä on aito maanpuolustuksellinen tarve, josta Puolustusvoimien tulisi antaa lausunto. Samoin avoimeksi jää, kuka aidon maanpuolustuksellisen tarpeen määrittelee. Jos tarkoituksena on, että Puolustusvoimat voi antaa puoltavan lausunnon vain niille reserviläisille, joilla on maanpuolustusperuste A-luokan aseluvan hakemiseen, se tulisi kirjata selkeästi lakiin. Laissa tulisi myös yksiselitteisesti määritellä, onko Puolustusvoimilla velvollisuus antaa lausunto, vai onko Puolustusvoimilla harkintavaltaa tässä asiassa.

Kansallisen puolustuksen tarpeen määrittely ei voi olla mahdoton tehtävä. Loogista olisi olettaa, että yksi merkittävä peruste olisi sodanaikainen sijoitus sellaiseen joukko-osastoon, yksikköön ja tehtävään, jossa ampumataidolla on oleellinen merkitys. Toinen looginen peruste edellä mainitun lisäksi voisi olla asevelvollisuusaikana hankitun ampumataidon taso. Lisäksi olisi loogista olettaa, että Puolustusvoimat määrittelisi ne reserviläiset, joille lupa A-luokan aseeseen voitaisiin myöntää. Tällöin voitaisiin vastata EU:n ampuma-asedirektiivin vaatimuksiin perustellusta poikkeuksellisuudesta ja yksittäistapauksellisuudesta. Samoin tällöin olisi helpompi varmistaa, ettei yleinen järjestys vaarannu, kun koko prosessi olisi

viranomaislähtöistä ja viranomaisten toteuttamaa.

Osaltaan edellä mainittu ongelma luvasta A-luokan aseisiin liittyy siihen, ettei hallituksen esityksessä tai sen esitöissä ole perusteltu sitä, kuinka olennaista reserviläisten ampumataidon ylläpitäminen Suomen puolustuskyvyn kannalta on nimenomaisesti yli 20 patruunan lippaalla varustetulla aseella. Sen sijaan on todettu, että ampumataidolla on merkitystä puolustuskyvylle määrittelemättä kuitenkaan sitä, mihin tosiseikkoihin tämä käsitys perustuu. Lainsäädännön tulisi kuitenkin perustua tosiasioihin, ei mielipiteisiin tai niin sanottuun yleiseen käsitykseen asioiden tilasta.

Ampuma-aselain muutosesityksen 45 § on yhteydessä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 §:ään. Se käsittelee sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta, johon voimassa olevan lain mukaan ei ole voinut sisältyä ampumakoulutusta.

Kuitenkin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muutosesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ampuma-asekoulutuksen sisällyttämistä sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen perustellaan sillä, että muutoksella "selvennettäisiin nykytilaa, jossa Maanpuolustuskoulutusyhdistys on antanut sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena ampumakoulutusta, mutta asiasta ei ole säädetty laissa".

On erikoista, että lakimuutosta perustellaan sillä, ettei voimassa olevaa lakia ole noudatettu. Erikoista on myös se, että aiemmin mainitusta puolustusvaliokunnan mietinnöstä (PuVM 3/2006 vp), jossa määritellään sotilaallisia valmiuksia palvelevaksi koulutukseksi esimerkiksi suunnistus- ja karttaharjoitukset, todetaan:

> "Kyseinen esimerkki on ainoa sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältöä määrittelevä luonnehdinta ja se jättää tulkinnanvaraiseksi sen, voiko Maanpuolustuskoulutusyhdistys antaa sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ampumakoulutusta."

Tulkinnanvaraisuus on suhteellinen käsite, mutta hallituksen esityksen perusteluissa ei ole esitetty, miten MPK:ssa on voitu päätyä tulkintaan, että esimerkiksi suunnistus- ja karttaharjoitusten tapaiseen koulutukseen voisi sisältyä ampumakoulutusta.

Tältä osin on aiheellista myös kiinnittää huomio siihen, onko MPK:n toimintaa ja sen koulutuksen sisällön lainmukaisuutta valvottu riittävän yksityiskohtaiseksi. Koska MPK:lla on julkisoikeudellisen asema, sen tehtävät määritellään laissa ja sen toimintaa ohjaa ja valvoo puolustusministeriö, olisi loogista olettaa, että sen toiminta kaikilta osin vastaisi voimassa olevaa lakia.

2.2. Puolustusvoimien lausunto tai muu luotettava selvitys

Epäselväksi jää myös se, mitä tarkoittaa ampuma-aselain muutosesityksen 45 §:n perustelujen kirjaus: "Puolustusvoimat lausunnollaan rajaisi 900 000 reserviläisen joukosta ne henkilöt, joiden ampumataidon ylläpitäminen nimenomaan kielletyiksi luokitelluilla erityisen vaarallisilla henkilökohtaisessa omistuksessa olevilla ampuma-aseilla olisi tarpeellista kansallisen puolustuksen tarkoituksessa." Tarkoitetaanko tällä, että Puolustusvoimat antaa yhden lausunnon, jossa nimetään ne reserviläiset, jotka voivat hakea A-lupaa, vaiko sitä, että Puolustusvoimat antaisi lausunnon siinä vaiheessa, kun reserviläinen hakee A-lupaa?

Muuhun luotettavaan selvitykseen aktiivisesta reserviläisen ampumaharjoittelusta

sisältyy kuitenkin se ongelma, että direktiivin johdantokappale 16 edellyttää reserviläispoikkeuksen soveltamista kansallisen lainsäädännön mukaiseen vapaaehtoiseen sotilaskoulutukseen. Vaikka perusteluissa on annettu jotain esimerkkejä, ne ovat vain esimerkkejä. Epäselvyyksien välttämiseksi on välttämätöntä, että lain tasolla säädetään, millainen reserviläisen ampumaharjoittelu voitaisiin ottaa huomioon, samoin se, kuka tällaisen luotettavan selvityksen voisi antaa. Hallituksen esitykseen jää runsaasti avoimia kysymyksiä, kuten esimerkiksi:

- Riittääkö parhaan kaverin tai avo/aviopuolison lausunto?
- Mikä taho on sellaisessa asemassa, että voi arvioida harjoittelun olevan reserviläisen ampumaharjoittelua?
- Millainen harjoittelu on aktiivista?

Hallituksen esityksessä annetaan jopa yksittäisille kansalaisille merkittävä asema aselupamenettelyssä. Vähintään tältä osin lainsäädännön tarkkarajaisuudessa olisi parantamisen varaa.

2.3. Päätös, luvan voimassaolo ja lupaehdot

42 b §:n mukaan aselupa annetaan toistaiseksi, jollei sitä erityisestä syystä ole annettava määräajaksi. Ensimmäinen aselupa 43 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa tarkoitettua käyttötarkoitusta varten annetaan luonnolliselle henkilölle 6 §:n 2 momentin 4—7 kohdassa tarkoitetuista asetyypeistä koostuvaan ryhmään kuuluvaan ampuma-aseeseen taikka 9 §:n 5 a alakohdassa tarkoitettuun ampuma-aseeseen enintään viiden vuoden määräajaksi.

EU:n asedirektiivissä kuitenkin edellytetään, että "Ampuma-aseiden hallussapitolupia on tarkasteltava uudelleen säännöllisesti ja vähintään joka viides vuosi. Lupa voidaan uusia tai sitä voidaan jatkaa, jos ne edellytykset, joiden perusteella lupa myönnettiin, täyttyvät edelleen."

Direktiivin lähtökohtana on siis aseluvan määräaikaisuus, jonka pituus olisi enintään viisi vuotta. Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu sitä, miksi aseluvat halutaan säilyttää toistaiseksi voimassa olevina. Se todennäköisesti säästää lupahallinnon työmäärää, mutta vastaavasti vaikeuttaa lupien valvontaa, samoin luvan edellytyksenä olevan harrastuksen jatkuvuuden valvontaa.

Esitämme, että pykälän ensimmäinen momentti muutetaan seuraavaan muotoon:

> Aselupa annetaan viiden vuoden määräajaksi, jollei sitä erityisestä syystä ole annettava lyhyemmäksi ajaksi. Sellaista työtä varten, jossa ampuma-ase on välttämätön, lupa annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Tällöin lupaan on sisällytettävä ehto, jonka mukaan lupa on voimassa vain niin kauan kuin luvansaaja toimii kyseisessä työtehtävässä. Aselupa luvanhaltijan huollettavana olevan 15 mutta ei 18 vuotta täyttäneen henkilön hallussa pidettäväksi tarkoitetun haulikon, yhdistelmäaseen, kiväärin tai pienoiskiväärin säilyttämistä ja kuljettamista varten annetaan määräajaksi, joka päättyy viimeistään nuorimman 54 §:ssä tarkoitetun rinnakkaisluvanhaltijan täyttäessä 19 vuotta.

Aseluvan toistaiseksi voimassaoloa ei voi myöskään perustella 45 d §:llä. Kyseisen pykälän mukaan aselupa-, asealan elinkeino- ja aseenkäsittelylupaharkinnassa ja lupaedellytysten voimassaolon seurannassa 45 §:ssä tarkoitettua sopivuutta arvioidaan ja seurataan jatkuvasti poliisin käytössä olevista tietojärjestelmistä saatavien tietojen ja muutoin poliisin tietoon tulevien seikkojen perusteella. Lisäksi

pykälässä viitataan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003).

Ongelmana se, että aserekisterin käyttöönotto siirtyy vuoteen 2020 saakka. Muutoinkin on kyseenalaista, kuinka hyvin seuranta voidaan tällä tavoin toteuttaa. Aseluvan uusiminen viiden vuoden välein ei voi olla kohtuuttoman vaikea, koska esimerkiksi passin voimassaoloaika on myös viisi vuotta. Passin merkitys henkilöille on huomattavasti suurempi kuin aseluvan, ja jos passin uusiminen voidaan edellyttää viiden vuoden välein, ei voi olla mahdotonta edellyttää samaa aseluvan osalta. Määräaikaisuutta voidaan perustella myös sillä, ettei aseen hallussapito ja sen käyttö ole subjektiivinen oikeus, vaan harrastukseen tai työhön perustuva oikeus.

2.4 Aseluvan saajaa koskevat edellytykset yhteisölle ja säätiölle

45 a §:n mukaan aselupa voidaan antaa Suomessa rekisteröidylle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle tai säätiölle, jota on toimintansa tarkoituksen ja muiden seikkojen perusteella pidettävä sopivana pitämään hallussa ampuma-aseita ja aseen osia. Lupa voidaan antaa vain hakijalle, jonka ampuma-aseiden ja aseen osien säilytystilat säilytystilojen sijaintipaikan poliisilaitos on hyväksynyt ja jolla on 45 b §:ssä tarkoitettu asevastaava.

EU:n asedirektiivi ei tunne yhteisölupia. Direktiivin johdantokappaleessa 16 todetaan, että "[j]äsenvaltioiden olisi myös voitava antaa **yksityishenkilöille** lupa hankkia ja pitää hallussaan A luokkaan kuuluvia ampuma-aseita, olennaisia osia ja ampumatarvikkeita maanpuolustusta varten, kuten kansallisen lainsäädännön mukaisen vapaaehtoisen sotilaskoulutuksen yhteydessä" (lihavointi lausunnonantajan).

Asedirektiivin 6. artiklasta ei myöskään löydy tukea yhteisöluville, pikemminkin päinvastoin. 6. artiklan toisessa kohdassa kansallisen puolustuksen perusteella lupia A-luokan aseisiin voitaisiin antaa "asianmukaisesti perustellulla tavalla yksittäistapauksissa", joka pikemminkin viittaa yksityishenkilöihin kuin yhteisöihin. Lisäksi kyseisen artiklan kuudennessa kohdassa viitataan urheiluampujiin, ei esimerkiksi urheiluammuntaseuroihin.

Näin ollen on vähintäänkin kyseenalaista, onko 45 a §:n yksityiskohtaisten perustelujen tulkinta aselupien myöntämiseen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) A-luokan aseiden omistamiseen ja hallussapitoon oikea. Perusteluihin tämä tulkinta on kirjattu näin:

> "Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan aselupa lain 43 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettua käyttötarkoitusta varten 9 §:n 5 b kohdassa tarkoitettua erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen tai sen osaan voidaan antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena annettavaan sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen järjestämistä varten. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi käyttää omistamiaan aseita vain julkisena hallintotehtävänään järjestämässään sotilaallisia valmiuksia palvelevassa ampumakoulutuksessa. Aselupien myöntäminen mahdollistaisi Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen järjestämisen omistamillaan tai hallussa pitämillään ampuma-aseilla. Tämän vuoksi asedirektiivin edellyttämä kansallisen puolustuksen tarkoitus aseluvan myöntämiseksi erityisen vaarallisille ampuma-

aseille voitaisiin katsoa täyttyneen. Kyseessä olisi laissa määritelty yksittäinen yhteisö, jonka julkisoikeudellisena hallintotehtävänä on osana sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antamista myös ampumakoulutuksen järjestäminen. Tälle yhteisölle voidaan poikkeuksellisesti kansallisen puolustuksen tarkoituksessa sen julkisoikeudellisen hallintotehtävän vuoksi myöntää aselupia myös erityisen vaarallisiin ampuma-aseisiin."

Pykälän ja sen perustelujen mukaan luvan hakeminen on mahdollista MPK:lle sekä "yhteisölle tai säätiölle urheiluammuntakoulutusta varten". Tällaisia yhteisöjä voisivat perustelujen mukaan olla "esimerkiksi urheilu- tai reserviläisjärjestöt, jotka järjestävät ampumaurheilukoulutusta, kuten sovellettua reserviläisammuntaa koskevaa koulutusta". Säätiöistä, jotka voisivat hakea lupaa pykälässä tai sen perusteluissa perusteliuissa ei mainita mitään esimerkkiä, joten on täysin epäselvää, millaista toimintaa harjoittava säätiö kyseisiä lupia voisi hakea.

MPK:n sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen antamisella ei tässä yhteydessä voi perustella yhteisölupia. Asedirektiivin kuudennen artiklan 2. kohdassa mainitulla koulutuksella ei viitata maanpuolustuskoulutukseen, vaan esimerkiksi vartijakoulutusta antaville suunnattuun koulutukseen sekä aseseppien ja vastaaviin ammattitutkintojen suorittamiseen liittyvään koulutukseen.

Asedirektiivin viidennen artiklan 1 a-kohdan mukaan aselupa voidaan antaa "ainoastaan henkilöille, joilla on siihen hyväksyttävä peruste ja jotka ovat täyttäneet 18 vuotta". Lisäksi lupa voidaan myöntää poikkeustapauksissa alle 18-vuotiaille. Ikärajan sisällyttäminen aseluvan myöntämisperusteeseen entisestään korostaa yhteisölupien ongelmallisuutta, koska yhteisöltä tai säätiöltä ei voi edellyttää 18 vuoden ikää.

Koska asedirektiivin tavoitteena on ennen kaikkea erityisen vaarallisten aseiden määrän vähentäminen, olisi perusteltua, että direktiivin kieltämiä A-luokan aseiden lupien mahdollisten hakijoiden määrä olisi mahdollisimman pieni ja tarkkaan määritelty. Siksi olisikin perusteltua, että:

- 45 a § joko poistetaan hallituksen esityksestä tai
- muuttamalla 45 a §:n ensimmäinen momentin ensimmäinen lause muotoon: "Aselupa voidaan antaa vain valtioneuvoston asetuksessa nimetylle Suomessa rekisteröidylle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle tai säätiölle", jonka jälkeen momentti jatkuisi samanlaisena kuin hallituksen esityksessä.

2.5. Harrastuksen jatkumisen osoittaminen

Vaikka 53 a § täyttää asedirektiivin vaatimuksen vähintään viiden vuoden välein tapahtuvasta harrastuksen jatkumisen osoittamisesta, viisi vuotta on kuitenkin pitkä aika. Koska harrastuksen jatkamisen osoittamisessa aiotaan hyödyntää asetietojärjestelmää ja lähettää luvan haltijalle hyvissä ajoin muistutus, harrastuksen jatkumisen seuranta voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kahden vuoden välein, eikä siitä aiheutuisi luvanhaltijalle kohtuutonta haittaa. Kahden vuoden frekvenssillä voitaisiin myös paremmin vastata siihen inhimilliseen seikkaan, että moni unohtaa ilmoittaa harrastuksensa päättymisestä.

2.6. Lupien peruuttaminen

67 §:n ensimmäisen momentin neljännen kohdan mukaan lupa on peruutettava, mikäli luvanhaltija on syyllistynyt törkeän väkivaltaista käyttäytymistä osoittavaan

rikokseen. Tällainen on esimerkiksi törkeä pahoinpitely, joka rikoslain 21 luvun 6 §:n mukaan tarkoittaa pahoinpitelyä, joka aiheuttaa joko vaikean ruumiinvamman, tai hengenvaarallisen tilan. Lisäksi törkeäksi pahoinpitelyksi tulkitaan erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai ampuma- tai teräaseella tehty väkivalta. Lisäksi tässä yhteydessä luvan peruuttamisen aiheuttaisi rikoslain 50 luvun 2 ja 4 a §:ssä tarkoitettu rikos eli törkeä huumausainerikos tai törkeä huumausainerikoksen edistäminen. Luvan peruuttamiseen johtaisi myös muu rikos, joka osoittaisi luvanhaltijan sopimattomaksi hankkimaan tai pitämään hallussa ampuma-aseita, aseen osia, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Tällaisia rikoksia olisivat pykälän perustelujen mukaan esimerkiksi muu kuin törkeä väkivaltarikos, terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos tai sen valmistelu, törkeä metsästysrikos tai muu sellainen rikos, josta voidaan tuomita vankeusrangaistukseen, kuten talousrikos tai liikennerikos.

EU:n asedirektiivin viidennen artiklan mukaan henkilölle annettu tuomio tahallisesta väkivaltarikoksesta on katsottava osoitukseksi siitä, että henkilö aiheuttaisi vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, mistä syystä hänelle ei pitäisi myöntää aselupaa tai myönnetty lupa pitäisi peruuttaa.

Pääperiaatteena pitäisi olla se, että kynnys aseluvan myöntämiseen on korkea, mutta kynnys sen peruuttamiseen on matala. Tämä olisi aseturvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitämisen kannalta järkevä linja sekä sopusoinnussa EU:n asedirektiivin kanssa. Hallituksen esityksen 67 § tulisi muuttaa siten, että:

- Lupa on peruutettava, mikäli luvanhaltija on syyllistynyt sellaisiin väkivaltarikoksiin, joista tuomitaan ehdonalaista vankeutta tai sakkoa ja
- pykälän ensimmäisen momentin 6. kohtaan tehdään lisäys, jonka mukaan lupa on peruutettava myös silloin, kun luvanhaltija on syyllistynyt rikoslain 41 luvun 1 §:n 1-3 kohdissa mainittuihin rikoksiin.

2.7. Ampuma-asekouluttajalle annetun hyväksynnän raukeaminen ja peruuttaminen
67 c §:n kolmannessa momentissa esitetään, että hyväksyntä voidaan peruuttaa 67 §:n 2 momentin 1-4 kohdissa tarkoitetuin perustein. Tämä olisi viisasta muuttaa muotoon, että lupa on peruutettava edellä mainitussa tapauksessa. Ampuma-asekouluttajalta on lupa odottaa ja vaatia enemmän kuin aseluvan haltijalta.

2.8. Säilyttäminen
Aseiden ja ampumatarvikkeiden turvallisesta säilyttämisestä säädetään 106 §:ssä epämääräisesti. Esimerkiksi murtoturvallinen ja lukittava turvakaappi edellytetään ainoastaan, mikäli kyse on erityisen vaarallisen tai useamman kuin viiden aseen säilyttämisestä, ellei säilytyspaikan poliisilaitos ole hyväksynyt muunlaista säilytystä. Näin ollen viittä metsästys- tai kilpailuasetta saa säilyttää luvanhaltijan vakituisessa asunnossa, muussa paikassa, jossa hän pysyvästi oleskelee, tai näihin kiinteästi liittyvässä tilassa, joka turvatasoltaan ja valvottavuudeltaan vastaa näitä. Aseet on säilytettävä murtoturvallisessa ja lukitussa turvakaapissa, lukitussa paikassa tai muuten lukittuna siten, ettei ase tai sen osa ole helposti anastettavissa.

Pykälässä tai sen perusteluissa ei ole mainintaa esimerkiksi edes siitä, pitääkö turvakaapin olla kiinnitetty seinään. Murtoturvallisesta turvakaapista ei ole juurikaan iloa, mikäli kaappi voidaan kantaa ulos siitä rakennuksesta, missä sitä säilytetään. Esimerkiksi viiden aseen turvakaappi painaa vain 30 kiloa, joten sen anastaminen aseineen ei ole ylivoimainen tehtävä.

3. Ampuma-aselain valmistelusta

Hallituksen esityksen valmistelussa erityisesti ampumaurheilua harrastavat ja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvat reserviläiset ja heidän järjestönsä ovat vaikuttaneet merkittävästi hallituksen esityksen sisältöön. Esimerkiksi toukokuun lopussa järjestetyn kuulemistilaisuuden osallistujista ylivoimainen enemmistö oli kahden edellä mainitun ryhmän edustajia. Samoin kesän lausuntokierroksella lukuisat aseharrastajat ja heidän sekä paikalliset että valtakunnalliset järjestöt antoivat lausuntonsa esitysluonnoksesta.

Lausuntojen antaminen viranomaisille lakihankkeista on demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluva oikeus. Viranomaisten on kuitenkin toimittava niin kutsutun "yleisen edun", ei intressiryhmien etujen mukaisesti. Kun hallituksen esitystä vertaa kesällä lausuntokierroksella olleeseen luonnokseen, näkyy selvästi, että maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen näkemykset on otettu huomioon erityisesti reserviläispoikkeuksen osalta.

Reserviläis- ja maanpuolustusjärjestöjen näkemysten huomioon ottamista voidaan tietenkin perustella heidän lausuntojensa suurella osuudella kaikista lausunnoista. Tällöin kuitenkin sivuutetaan kaksi asiaa. Ensiksi, maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen lausuntojen määrää on tietoisesti kasvatettu mahdollisimman suureksi. Tämä ilmeni toukokuun kuulemistilaisuudessa, jossa useat näiden järjestöjen edustajat puheenvuoroissaan ja käytäväkeskusteluissa toivoivat mahdollisimman monen heidän järjestönsä antavan lausunnon. Toiseksi, on kyseenalaista, kuinka suuren joukon todellisia tarpeita näiden järjestöjen lausunnot ilmentävät.

Esimerkiksi vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuvista vain noin 2 500 on voimassa oleva sodanaikainen sijoitus. Tästä puolestaan seuraa, että vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa annettavan ampumakoulutuksen merkitys Suomen puolustuskyvyn kannalta on lähes olematon, koska koulutus kohdistuu suuremmassa määrin sellaisiin, joilla sodanaikaista sijoitusta ei ole kuin sellaisiin, joilla se on.

Hallituksen esityksen loppuvaiheen valmistelussa sisäministeriö on myös täydellisesti sivuuttanut poliisihallituksen perustellun reserviläispoikkeuksen kiristämistä kannattaneen lausunnon. Tältä osin mielenkiintoinen yksityiskohta on, että poliisihallituksen sekä Suomen Rauhanliiton ja Sadankomitena näkemykset olivat reserviläispoikkeuksesta yhteneväiset.

4. Aserekisteri

Ampuma-aselain yksi keskeinen ja tärkeä uudistus on aserekisteri, jota olisivat käyttäneet sekä ase-elinkeinon harjoittajat että viranomaiset. Tällaisella järjestelyllä olisi voitu varmistaa laillisesti myytyjen aseiden rekisteröinti ja tehostaa aseiden valvontaa sekä kansallisesti että EU:n jäsenvaltioiden kesken. Rekisteri ei kuitenkaan valmistunut ajoissa ja eduskunta on hyväksynyt lain (896/2018) , jonka mukaan ampuma-aselain 25 §, 42 c §:n 1 momentin 1 kohta ja 103 §:n 2 a kohta tulevat voimaan vasta 1 päivänä maaliskuuta 2020.

Voimaantulon siirtämiselle on perusteensa, mutta siitä seuraa, ettei ole varmuutta siitä, että kaikki ennen 1.3.2020 ase-elinkeinon harrastajille tai heidän yksityishenkilöille myymänsä tai ulkomailta hankitut aseet tulisivat merkityksi tällä

hetkellä käytössä olevaan aserekisteriin. Lisäksi myöhästymisestä aiheutuu ongelmia EU-valtioiden väliselle tiedonvaihdolle.

Aseturvallisuuden ja aseiden jäljittämisen kannalta aserekisteri on merkittävä työkalu. Sen avulla voidaan myös osaltaan estää aseiden kulkeutumista laittomille markkinoille. Kun Suomen vahvuutena pidetään tietoteknistä osaamista, olisi loogista odottaa, että aserekisterin kaltaiset hankkeet kyettäisiin toteuttamaan asetetussa aikataulussa.

Kun Suomessa vuosittain katoaa noin 2 000 asetta, olisi perusteltua jatkossa kehittää aseiden ja niiden osien jäljitettävyyttä. Yksi mahdollisuus olisi lisätä ainakin aseisiin siru, jonka avulla se voitaisiin paikantaa ja tarvittaessa jäljittää.

5. Yhteenveto

Edellä olevan perusteella toteamme, että:

- Hallituksen esityksessä ei ole lain tasolla määritelty sitä, missä tilanteessa henkilö on EU:n ampuma-asedirektiivin edellyttämällä tavalla kansallisen puolustuksen tarkoituksessa sellaisessa asemassa, että hänellä olisi perusteita saada aselupa kiellettyyn aseeseen poikkeuksellisesti ja asianmukaisesti perustellulla tavalla yksittäistapauksissa ja niin että yleinen turvallisuus ja yleinen järjestys eivät vaarannu.
- Esitys jättää myös avoimeksi, mikä taho määrittää sen, kenellä on tarve A-luokan aseeseen kansallisen puolustuksen tarkoituksessa. Hallituksen esityksen 45 §:n perusteluissa todetaan, ettei subjektiivista oikeutta luvan hakemiseen ole, mutta pykälän muotoilu jättää avoimeksi sen, kuka tarpeen määrittelee. Lähtökohtana tulisi olla, että Puolustusvoimat kykenee määrittelemään, kenellä tällainen tarve on. Muutoin on vaara, että luodaan uusi Puolustusvoimille rinnakkainen järjestelmä. Lisäksi tulisi välttää perusteluissa säätämistä.
- Esitys ampuma-aselaiksi ei toteuta EU:n ampuma-asedirektiivin tavoitteita, joten mikäli se hyväksytään esitetyssä muodossa, vaarana on EU:n komission sanktiomenettely Suomea kohtaan. Tästä syystä hallituksen esitys tulisi joko hylätä tai muuttaa eduskuntakäsittelyssä ennen kaikkea reserviläispoikkeuksen, mutta myös muilta direktiivin vastaisilta osalta vastaamaan sen vaatimuksia.
- Hallituksen esitys vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain uudistamiseksi laajentaa merkittävästi sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältöä ja oikeuttaa sekä MPK:n että muut maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöt antamaan tosiasiallisesti sotilaallista koulutusta. Lausunnossamme sisäministeriölle esitimme, että vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain uudistus on niin puutteellisesti valmisteltu, että se tulisi hylätä ja valmistella lain kokonaisuudistus tulevissa vaaleissa valittavalle eduskunnalle. Vaikka hallituksen esityksessä on korjattu räikeimpiä epäkohtia, olemme edelleen tästä asiasta samaa mieltä.

Suomen Sadankomitea ry:n puolesta

Timo Mielonen
puheenjohtaja

Anni Lahtinen
pääsihteeri